

Тихо Б. Цакић, руководилац Групе за хармонизацију права  
Министарство унутрашњих послова Републике Српске  
t.dzagic@yahoo.com

## ОРГАНИЗАЦИЈА И НАДЛЕЖНОСТИ СУДОВА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

**Сажетак:** Аутор рада прави анализу организације и надлежности редовних судова у Босни и Херцеговини, полазећи од Суда Босне и Херцеговине, оштинских, кантоналних и Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине, оштинских (основни, окружни и Врховни суд) и посебних судова (окружни привредни судови и Виши привредни суд) Републике Српске и основног и апелационог суда Брчко Дисциплина Босне и Херцеговине. Пратећи компарацију између ових судова закључено је да се могу појавити паралеле између надлежности оштинских судова у ентертејнима и дисциплини. Као посебност се може издвојити Суд Босне и Херцеговине који нема свој апелациони суд ни уставни основ за своје утемељење и судови посебне надлежности у Републици Српској који не постоје у осталим дијеловима Босне и Херцеговине, али њихово присуство је евидентно у региону. Босна и Херцеговина нема Врховни суд. Поред тога специфичност Босне и Херцеговине је и њен Уставни суд који има апелациону надлежност која треба да припада редовном судству и судови Брчко Дисциплина који испуњавају стабилност и законност, функције које припадају уставном судству.

**Кључне речи:** судска власт, редовни судови, судови оштинске надлежности, судови посебне надлежности.

### 1. УВОД

Потписивањем Дејтонског мировног споразума у Босни и Херцеговини је успостављена значајно другачија структура у односу на Социјалистичку Републику Босну и Херцеговину. Извршена је подјела надлежности између државног и ентитетског нивоа, а касније је успостављен и ниво дистрикта. У оквиру сваког од ових нивоа постоји подјела на законодавну,

извршну и судску власт.<sup>1</sup> Предмет нашег интересовања биће судска власт и то дио који се односи на организацију и надлежност редовних судова у Босни и Херцеговини.

У Босни и Херцеговини можемо говорити о постојању четири судска система и то Босне и Херцеговине, Федерације Босне и Херцеговине, Републике Српске и Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине. Из овог разлога оправдано је рећи да је „правни и судски систем у Босни и Херцеговини најсложенији и најдецентрализованiji федерални систем међу данашњим европским државама.“<sup>2</sup>

Став Венецијанске комисије је да се ова расцјепканост може превазићи формирањем Врховног суда Босне и Херцеговине или посебне комисије, која би се састојала од представника највиших судова у Босни и Херцеговини, чиме би било омогућено усаглашавање судске праксе.<sup>3</sup>

Анализирајући организацију и надлежност редовног судства можемо рећи да на нивоу државе постоји Суд Босне и Херцеговине, на нивоу ентитета Федерација Босне и Херцеговине постоје општински, кантонални и Врховни суд, а на нивоу ентитета Република Српска постоје основни, окружни и Врховни суд, као судови опште надлежности и окружни привредни судови и Виши привредни суд, као судови посебне надлежности. На нивоу Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине постоји основни и апелациони суд. Управо по овом редослиједу направићемо анализу организације и надлежности сваког од поменутих судова.

## 2. ОРГАНИЗАЦИЈА И НАДЛЕЖНОСТ СУДОВА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

На нивоу Босне и Херцеговине могуће је говорити о постојању два суда и то Уставног суда и Суда Босне и Херцеговине. Иако уставни судови се разликују од редовних судова и не спадају у њих, да би смо боље разјаснили организацију и надлежност редовних судова морамо објаснити њихов специфичан однос са Уставним судом.

<sup>1</sup> „У Дејтонском уставу Босне и Херцеговине није предвиђена класична подјела власти. Заправо, судска власт је потпуно изостављена, осим Уставног суда Босне и Херцеговине који има друге надлежности. Суд Босне и Херцеговине основан је накнадно због чињенице да на нивоу државе није постојао суд опште надлежности, у функцији врховног суда једне државе.“ Маша Алијевић, „Улога судске власти у Босни и Херцеговини“, *Анали Правној факултету Универзитета у Зеници (Анали ПФУЗ)* 5/2010, 196.

<sup>2</sup> Opinion on legal certainty and the independence of the judiciary in Bosnia and Herzegovina, Adopted by the Venice Commission at its 91st Plenary Session (Venice, 15-16 June 2012), Strasbourg, 18 June 2012, point 29. and 49.

<sup>3</sup> *Ibid.*, point 102.

## 2.1. Уставни суд Босне и Херцеговине и његов однос према редовним судовима

Анализом одредби Устава Босне и Херцеговине видљиво је да једини суд који се спомиње у Уставу је Уставни суд.<sup>4</sup> Иако су уставни судови одвојени од редовних судова, уставотворац је направио везу између Уставног суда Босне и Херцеговине и редовних судова у Босни и Херцеговини прописавши да „Уставни суд има и апелациону надлежност над питањима по овом Уставу, која проистичу из пресуде сваког суда у Босни и Херцеговини.“<sup>5</sup> „Овом надлежношћу Уставни суд прелази оквира основних циљева његовог постојања и тиме се сврстао у редовне судове опште надлежности.“<sup>6</sup> С обзиром да се углавном ради о апелацијама поводом заштите људских права, Уставни суд са својом апелационом надлежношћу не одступа од савремених тенденција у развоју уставног судства.<sup>7</sup> Поред наведеног Устав Босне и Херцеговине је дао надлежност свим судовима у Босни и Херцеговини да Уставном суду упуте питања која се односе на то да ли је закон на чијој ваљаности почива одлука суда, сагласан са Уставом, Европском конвенцијом о људским правима и основним слободама и њеним протоколима, или са законима Босне и Херцеговине или у погледу постојања или дјелокруга неког општег правила међународног јавног права које је од значаја за одлуку суда.<sup>8</sup> На овај начин Уставни суд има једну специфичну позицију у правном поретку.

## 2.2. Суд Босне и Херцеговине

Иако у Уставу Босне и Херцеговине нема помена Суда Босне и Херцеговине, Високи представник Волфганг Петрич (Wolfgang Petritsch) је 12. новембра 2000. године наметнуо закон којим се успоставља Суд Босне и

<sup>4</sup> Колико је чудно да се у Уставу Босне и Херцеговине не спомиње редовно судство говори став да се данас „ниједан савремени устав не може замислити без одредаба о судској власти“. Вид. Јелена Вучковић, „Устав Србије и судска власт“, *Зборник радова Правног факултета у Нишу и Правног факултета у Крајевцу*, тематски број, Ниш 2011., 247.

<sup>5</sup> Чл. VI ст. 3. тач. б) Устава Босне и Херцеговине - УБиХ, [http://www.ccbh.ba/public/down/USTAV\\_BOSNE\\_I\\_HERCEGOVINE\\_srp.pdf](http://www.ccbh.ba/public/down/USTAV_BOSNE_I_HERCEGOVINE_srp.pdf), 07. април 2015.

<sup>6</sup> Миле Дмичић, *Уставно право – дојина основној литератури*, Правни факултет Универзитета у Бањалуци и Управа за полицијско образовање, Бањалука 2011, 115.

<sup>7</sup> Уставни судови не служе само као заштитници устава једне државе него и као заштитници људских права која представљају најважнији дио устава. О уставном суду као заштитнику људских права вид. Слободан П. Орловић, „Промена положаја уставног судства“, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду (Зборник радова ПФНС)*, 4/2013, 153-155.

<sup>8</sup> Чл. VI ст. 3. тач. ц) УБиХ. О примјени међународног права у судским поступцима вид. Маја Станивуковић, „Право Европске уније и судови у Србији“, *Зборник радова ПФНС*, 1/2012, 204.

Херцеговине. Образложење за овакву одлуку било је да је потребно успоставити Суд Босне и Херцеговине из разлога ефикасног остваривања надлежности државе и поштовања људских права и владавине закона.<sup>9</sup>

У правној теорији судови се према стварној надлежности дијеле на опште и посебне, док се према функционалној (инстанционој) надлежности могу бити првостепени, апелациони и касациони.<sup>10</sup> Према овој подјели можемо рећи да је Суд Босне и Херцеговине суд опште надлежности, који се истовремено може посматрати као првостепени и апелациони суд у односу на одлуке које доноси овај суд у првом степену<sup>11</sup>, мада има мишљења да „поред тога што је првостепени, Суд БиХ је истовремено и жалбени и касациони, будући да је овлашћен да одлучује о жалбама против одлука које је сам Суд донео у првом степену, као и о појединим ванредним правним лековима против одлука својих одељења и већа“.<sup>12</sup> „Суд Босне и Херцеговине није хијерархијски надређен ентитетским судовима, него постоји поред њих“.<sup>13</sup> Стога овај суд не може играти улогу врховног суда.

Према Закону о Суду Босне и Херцеговине Суд има три одјељења, а то су Кривично, Управно и Апелационо, која имају кривичну, управну и апелациону надлежност. Кривично и управно одјељење суде у првом степену, а апелационо одјељење у другом степену одлучује по жалбама против пресуда или одлука донесених од Кривичног и Управног одјељења Суда и ванредним правним лијевима уложеним против правоснажних одлука донијетих од одјељења Суда.

Кривично одјељење Суда Босне и Херцеговине има **кривичну надлежност** која се везује за кривична дјела прописана законима Босне и Херцеговине, прије свега Кривичним законом Босне и Херцеговине. Међутим, овдје се не исцрпљује у потпуности надлежност Кривичног одјељења Суда Босне и Херцеговине, јер је условно проширена и на кривична дјела утврђена законима ентитета и Брчко Дистрикта. Суд ће и у овим случајевима бити надлежан ако се ради о кривичним дјелима која: угрожавају суверенитет, територијални интегритет, политичку независност, државну безбједност и међународни субјективитет Босне и Херцеговине; ако могу

<sup>9</sup> Чл. 1. Закона о Суду Босне и Херцеговине, *Службени гласник БиХ*, бр. 29/00.

<sup>10</sup> Ратко Марковић, *Уставно право*, Правни факултет Универзитета у Београду и ЈП Службени гласник, Београд 2010, 508.

<sup>11</sup> Медцида Креско, „Јачање позиције независности Суда Босне и Херцеговине“, *Анали ПФУЗ* 10/2012, 102.

<sup>12</sup> Весна Ракић-Водинелић, „Да ли је Босни и Херцеговини потребан један врховни суд?“, *Један Врховни суд за БиХ* (ур. Един Шарчевић), Фондација Центар за јавно право, Сарајево 2011, 154.

<sup>13</sup> Горан Марковић, „Функционисање државе и методи тумачења“, *Анали ПФУЗ* 9/2012, 48.

имати озбиљне реперкусије или штетне посљедице на привреду Босне и Херцеговине или могу изазвати друге штетне посљедице за Босну и Херцеговину или могу изазвати озбиљну економску штету или друге штетне посљедице ван територије ентитета или дистрикта.<sup>14</sup>

Поред наведеног, Кривично одјељење Суда Босне и Херцеговине у кривичној области је надлежано да: на захтјев суда ентитета или дистрикта којем је повјерено спровођење закона Босне и Херцеговине заузме коначан и правно обавезујући став везан за спровођење закона Босне и Херцеговине и међународних уговора; да по службеној дужности или на захтјев суда ентитета или дистрикта доноси практична упутства за примјену кривичног материјалног права у вези са кривичним дјелима геноцида, злочина против човјечности, ратних злочина и кршења закона и обичаја рата, те појединачном кривичном одговорношћу везано за ова дјела; да одлучује о питањима провођења међународних и међуентитетских кривичних прописа, односу са Интерполом и међународним полицијским органима, трансферу осуђеног лица, изручењу и предаји лица која други субјекти траже од органа у Босни и Херцеговини; да рјешава сукоб надлежности између судова ентитета, судова ентитета и суда дистрикта, између Суда и било којег другог суда; да одлучује о понављању поступка за кривична дјела прописана законима државе Босне и Херцеговине.<sup>15</sup>

Управно одјељење Суда Босне и Херцеговине има **управну надлежност** када одлучује по тужбама против коначних управних аката, у случају ћутања управе, институција, органа, агенција, јавних корпорација Босне и Херцеговине, институција дистрикта и других субјеката утврђених законом државе Босне и Херцеговине. Конкретније речено Управно одјељење Суда је надлежано да: оцјењује законитост појединачних и општих извршних управних аката донесених на основу државног закона, за које није законом предвиђено судско испитивање; да рјешава имовинске спорове између државе и ентитета, између државе и дистрикта, између ентитета, између ентитета и дистрикта, између институција Босне и Херцеговине; да рјешава сукоб надлежности између судова ентитета, судова ентитета и судова дистрикта, Суда Босне и Херцеговине и било којег другог суда; да одлучује о понављању поступка у којима има управну надлежност.<sup>16</sup>

Апелационо одјељење Суда Босне и Херцеговине има **апелациону надлежност** која се састоји у одлучивању по жалбама и ванредним правним лијековима. Наиме, ово одјељење Суда одлучује по жалбама против

<sup>14</sup> Чл. 7. ст. 1. и 2. Закона о Суду Босне и Херцеговине – пречишћени текст – ЗСБиХ-ПТ, *Службени гласник БиХ*, бр. 49/09.

<sup>15</sup> Чл. 7. ст. 3. ЗСБиХ-ПТ.

<sup>16</sup> Чл. 8. ЗСБиХ-ПТ.

пресуда или одлука донесених од Кривичног и Управног одјељења Суда и ванредним правним лијековима уложеним против правоснажних одлука донијетих од одјељења Суда. Овдје није обухваћен захтјев за понављање поступка. Суд у оквиру своје апелационе надлежности одлучује о приговорима који се односе на кршење изборног закона и прописа које доноси Централна изборна комисија Босне и Херцеговине и одлучује о другим предметима када је то прописано законом Босне и Херцеговине.<sup>17</sup>

### 3. ОРГАНИЗАЦИЈА И НАДЛЕЖНОСТ СУДОВА ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

У Федерацији Босне и Херцеговине постоје општински, кантонални и Врховни суд Федерације.<sup>18</sup> Општински судови се оснивају на подручју једне или више општина, кантонални судови за подручје кантона, а Врховни суд Федерације је највиши жалбени суд који се оснива за територију Федерације Босне и Херцеговине.<sup>19</sup>

**Општински судови** су надлежни у кривичним, грађанским, прекршајним, привредним и другим предметима. У **кривичним предметима** у првом степену суде за кривична дјела за која је прописана као главна казна новчана казна или казна затвора до 10 година, ако посебним законом није прописана надлежност другог суда; за кривична дјела за која је посебним законом прописана надлежност општинског суда; за кривична дјела за која је Суд Босне и Херцеговине пренио надлежност на општински суд; у свим кривичним поступцима против малољетника. Поред наведеног општински судови поступају током истраге и након подизања оптужнице у складу са законом; одлучују о ванредним правним лијековима када је то законом предвиђено; одлучују о брисању осуде и престанку мјера безбједности и

<sup>17</sup> Чл. 9. ЗСБиХ-ПТ.

<sup>18</sup> У чл. 1. у дијелу под називом „Ц. Судска власт Федерације“ у Уставу Федерације Босне и Херцеговине – пречишћени текст, прописано је да судску функцију у Федерацији врше судови Федерације, кантонални судови и општински судови. Интересантно је да се у Уставу под судовима Федерације подразумјева Врховни суд и Уставни суд Федерације Босне и Херцеговине. Без обзира на овај пропуст уставотворца, ми ћемо се бавити само редовним судством у овом раду. Устав Федерације Босне и Херцеговине – пречишћени текст, [http://www.ustavnisudfbih.ba/sr/dokumenti/ustav\\_precisceni\\_tekst.pdf](http://www.ustavnisudfbih.ba/sr/dokumenti/ustav_precisceni_tekst.pdf), 07. април 2015.

<sup>19</sup> Чл. 16, 17. и 18. Закона о судовима у Федерацији Босне и Херцеговине – ЗСФБиХ, *Службене новине Федерације БиХ*, бр. 38/05, 22/06, 63/10, 72/10, 7/13 и 52/14. Више о организацији редовних судова вид. Обрен Бужанин, Љиљана Лаловић, *Носиоци правосудних функција и друштво – модул 1*, Високи судски и тужилачки савјет Босне и Херцеговине, Центар за едукацију судија и тужилаца Федерације БиХ и Центар за едукацију судија и тужилаца РС, Сарајево 2009, 50.

правних посљедица осуде и поступају по молбама за помиловање. У **грађанским предметима** општински судови у првом степену одлучују у грађанским споровима и ванпарничном поступку. У **прекршајним предметима** у првом степену суде за дјела која се могу окарактерисати као прекршаји и одлучује о захтјеву за понављање прекршајног поступка. У **привредним предметима** само они судови који имају привредна одјељења у првом степену суде у споровима који се односе на права и обавезе по основу правног промета роба, услуга, вриједносних папира, власничких и других стварних права на некретнинама, те на права и обавезе проистекле из вриједносних папира, у којима су обје стране у поступку правна лица или физичка лица, која у својству самосталног предузетника или у другом својству, обављају економску или другу регистровану дјелатност у облику основног или допунског занимања; у споровима који се односе на бродове и пловидбу морем и унутрашњим водама и споровима гдје се примјењује пловидбено право, сем спорова о превозу путника; у споровима који се односе на ваздухоплове и на које се примјењује вазухопловно право, осим спорова о превозу пуника; у споровима из ауторских права, сродних права и права индустријског власништва; у споровима који се односе на нелојалну конкуренцију и монополистичке споразуме; стечај и ликвидацију и спорове поводом њих. У **другим предметима** општински судови имају надлежност да проводе поступак извршења, ако законом није другачије прописано; одређују мјере безбједности, ако законом није другачије прописано; рјешавају у посебним поступцима, ако законом није другачије прописано; обављају земљишно – књижне послове; пружају правну помоћ другим судовима у Босни и Херцеговини; обављају послове међународне правне помоћи, ако законом није прописано да неке од тих послова обавља кантонални суд; обављају послове уписа у регистре правних лица и обављају друге послове прописане законом.<sup>20</sup>

**Кантонални судови** имају надлежност у првом и другом степену. Кантонални судови су у **првом степену** надлежни да суде за кривична дјела за која је прописана казна затвора преко 10 година или дуготрајни затвор, ако законом није прописана надлежност другог суда; да поступају у току истраге и након подизања оптужнице; да суде за кривична дјела за која је Суд Босне и Херцеговине пренио надлежност на кантоналне судове; да одлучују у управним споровима и захтјевима за заштиту слобода и права утврђених Уставом повријеђених коначним појединачним актом или радњом службеног лица у органима управе, односно одговорне особе у предузећу, установи или другом правном лицу, када за заштиту тих права није осигурана друга

<sup>20</sup> Чл. 27. ЗСФБиХ.

судска заштита. Кантонални судови у **другом степену** одлучују о жалбама на одлуке општинских судова, о жалбама на рјешења о прекршајима и о другим редовним и ванредним правним лијековима. Поред овога кантонални судови имају и тзв. **осталу надлежност** која се састоји у рјешавању сукоба мјесне надлежности између општинских судова са подручја кантона, о преносу мјесне надлежности између општинских судова на подручју кантона, о брицању осуде и престанку мјера безбједности и правних посљедица осуде, одлучују о молбама за помиловање, о захтјевима за признање страних судских и арбитражних одлука, о пружању међународне правне помоћи у кривичним предметима и обављају друге послове прописане законом.<sup>21</sup>

**Врховни суд Федерације** одлучује о редовним правним лијековима против кантоналних судова, ванредним правним лијековима против правоснажних одлука, о правним лијековима против одлука својих вијећа, рјешава сукобе надлежности између кантоналних судова и општинских судова са подручја различитих кантона, о преносу мјесне надлежности с једног суда на други и друге послове прописане законом. Врховни суд Федерације може имати и изворне надлежности, ако су утврђене федералним законима.<sup>22</sup>

Иако федерално уређење даје могућност за постојање два судска система на нивоу Федерације и нивоу кантона, у овом случају имамо кантоналне судске системе, који се састоје од општинских и кантоналног суда, на које додајемо Врховни суд Федерације. Другостепена надлежност код кантоналних судова је правило, а код Врховног суда Федерације изузетак.<sup>23</sup>

#### 4. ОРГАНИЗАЦИЈА И НАДЛЕЖНОСТ СУДОВА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Оснивање, надлежност, организација и поступак пред судовима утврђују се законом.<sup>24</sup> У Републици Српској постоје судови опште и посебне надлежности. У судове опште надлежности убрајамо основне судове, окружне судове и Врховни суд. У судове посебне надлежности спадају окружни привредни судови и Виши привредни суд.<sup>25</sup> Управни судови као

<sup>21</sup> Чл. 28. ЗСФБиХ.

<sup>22</sup> Чл. 29. ЗСФБиХ.

<sup>23</sup> Горан Марковић, *Босанскохерцеговачки федерализам*, ЈП Службени гласник Београд, University Press – Издања Магистрат Сарајево, Београд - Сарајево 2012, 270-271.

<sup>24</sup> Чл. 122. Устава Републике Српске, <http://www.ustavnisud.org/Doc.aspx?subcat=40&cat=11&id=14&lang=cir>, 08. април 2015.

<sup>25</sup> О организацији редовних судова у Републици која је постојала прије увођења судова посебне надлежности вид. Биљана Марић, „Реформа судске власти у Републици Српској“, *Анали Правној факултету у Београду*, 1-2/2002., 158-176.



судови посебне надлежности нису предвиђени у Републици Српској, иако је примјетно њихово постојање у већини земаља у којима постоје судови посебне надлежности.<sup>26</sup> Када говоримо о подручју за које се оснивају судови онда можемо рећи да се основни судови оснивају за подручје једне или више општина, а окружни судови оснивају се за подручје два или више основних суда. Окружни привредни судови оснивају се за подручје које покривају окружни судови, а виши привредни суд оснива се за територију Републике Српске.<sup>27</sup> Окружни привредни судови су првостепени, а виши привредни суд је другостепени суд. Врховни суд је највиши суд у Републици Српској и он покрива цијелу територију Републике Српске.<sup>28</sup>

**Основни судови** надлежни су да у првом степену суде у кривичним, грађанским, прекршајним и другим предметима. У **кривичним предметима** основни судови су надлежни за кривична дјела за која је законом прописана као главна казна новчана казна или казна затвора до десет година, ако посебним законом није одређена надлежност другог суда; за кривична дјела за која је посебним законом одређена надлежност основног суда; за кривична дјела за која је Суд Босне и Херцеговине пренио надлежност на основни суд; за било који кривични поступак против малолетника; да поступају током истраге и након подизања оптужнице у складу са законом; да одлучују о ванредним правним лијековима када је то законом превиђено; да одлучују о брисању осуде и престанку мјера безбједности и правних посљедица осуде, на основу судске одлуке и да поступају по молбама за помиловање у складу са законом. У **грађанским предметима** основни судови су надлежни у свим грађанским споровима и у ванпарничном поступку. У **прекршајним предметима** основни судови су надлежни за дјела ко-

<sup>26</sup> О организацији управних суда вид. Ратко Радошевић, „Организација управног судства“, *Зборник радова ПФНС*, 3/2014., 407-425.

<sup>27</sup> Као у Републици Српској и у Републици Србији постоје судови опште и посебне надлежности. У судове опште надлежности спадају основни, виши, апелациони и Врховни касациони суд. У судове посебне надлежности спадају привредни судови, привредни апелациони суд, прекршајни судови, виши прекршајни суд и управни суд. Вид. чл. 11. Закона о уређењу суда, *Службени гласник РС*, бр. 116/2008, 104/2009, 101/2010 и 101/2011.

Слична организација постоји и у Републици Хрватској гдје се судови дијеле на редовне, специјализоване и Врховни суд. У редовне судове убрајамо општинске и жупанијске судове, а у специјализоване убрајамо трговачке, управне, прекршајне, високи трговачки суд, високи управни суд и високи прекршајни суд. Вид. чл. 14. Закона о судовима, *Народне новине РХ*, бр. 28/13 и 33/15.

У Републици Црној Гори постоје основни судови, виши судови, привредни судови, апелациони суд, управни суд и врховни суд. Вид. чл. 14. Закона о судовима, *Службени лист ЦГ*, 5/2002, 49/2004, 22/2008, 39/2011, 46/2013 и 48/2013.

<sup>28</sup> Чл. 17-22. Закона о судовима Републике Српске – ЗСРС, *Службени гласник Републике Српске*, бр. 37/12.

ја су прописана као прекршаји и за рјешавање о захтјевима за понављање прекршајног поступка. У **другим предметима** основни судови су надлежни да спроводе извршни поступак, ако законом није другачије одређено; да одређују мјере обезбјеђења, ако законом није другачије одређено; да рјешавају у посебним поступцима, ако законом није другачије одређено; да пружају правну помоћ судовима у Босни и Херцеговини; да врше послове међународне правне помоћи, ако законом није одређено да неке од тих послова врши окружни суд; да врше послове уписа регистрације удружења грађана и да врше друге послове одређене законом.<sup>29</sup>

**Окружни судови** суде у првом и другом степену. У **првом степену** окружни судови суде за кривична дјела за која је законом прописана казна већа од десет година или дуготрајни затвор, ако законом није одређена надлежност другог суда; поступају у току истраге и након подизања оптужнице у складу са законом; суде за кривична дјела за која је Суд Босне и Херцеговине пренио надлежност на окружне судове; одлучују у свим управним споровима и то према сједишту првостепеног управног органа, као и о захтјевима за заштиту слобода и права утврђених уставом, ако су такве слободе и права повријеђена коначним појединачним актом или радњом службеног лица у органима управе, односно одговорног лица у предузећу, установи или другом правном лицу, када за заштиту тих права није обезбијеђена друга судска заштита. Окружни судови у **другом степену** одлучују о жалбама против одлука основних судова и о другим редовним и ванредним правним лијековима, ако је то одређено законом. У **осталу надлежност** окружних судова убрајамо рјешавање о сукобу мјесне надлежности између основних судова са свог подручја у складу са законом; одлучивање о преносу мјесне надлежности са једног основног суда на други основни суд на свом подручју, одлучивање о брисању осуде и престанку мјера безбједности и правних посљедица осуде, на основу судске одлуке; поступање по молбама за помиловање у складу са законом; рјешавање о признању одлука страних судова, страних трговачких судова и страних арбитража; пружање међународне правне помоћи у кривичним предметима и обављање других послова одређених законом.<sup>30</sup>

**Окружни привредни судови** у првом степену одлучују у парничним и ванпарничним споровима који се односе на права и обавезе по основу правног промета робе, услуга, вриједносних папира, власничких и других стварних права на некретнинама, као и на права и обавезе проистекле из вриједносних папира, у којима су обје странке у поступку правно или физичко лице, које у својству самосталног предузетника и у другом својству

<sup>29</sup> Чл. 30. ЗСРС.

<sup>30</sup> Чл. 31. ЗСРС.

обављају привредну или другу регистровану дјелатност у виду основног или допунског занимања; у споровима који се односе на бродове и на пловидбу на унутрашњим водама, као и у споровима на које се примјењује пловидбено право, осим спорова о превозу путника; у споровима који се односе на авионе, као и у споровима на које се примјењује ваздухопловно право, осим спорова о превозу путника; у споровима из ауторског права, сродних права и права индустријске својине; у споровим насталим поводом дјела за која се тврди да представљају нелојалну конкуренцију или монополистички споразум; у поступцима стечаја и ликвидације, у складу са законом, као и у свим споровима који настану у току и поводом спровођења поступка стечаја и ликвидације; у пословима регистрације правних лица или самосталних предузетника уређених Законом о упису пословних субјеката у судски регистар; о спровођењу извршног поступка по правоснажним извршним судским одлукама привредних судова; о спровођењу извршног поступка по вјеродостојним исправама у којима су обје странке у поступку правна лица или физичка лица која у својству самосталног предузетника или у другом својству обављају привредну или другу регистровану дјелатност у виду основног или допунског занимања и по извршним нотарским исправама у којима су обје странке у поступку правна лица; о одређивању мјера обезбјеђења; о пружању правне помоћи судовима у Републици Српској и Босни и Херцеговини из своје надлежности; о обављању послова међународне правне помоћи из своје надлежности; о споровима који настану страним улагањем и о обављању и других послова уређених законом.<sup>31</sup>

**Виши привредни суд** надлежан је да одлучује о жалбама против одлука окружних привредних судова, а у првом степену и о другим стварима одређеним законом; одлучује о сукобу надлежности и о преношењу надлежности окружних привредних судова; утврђује правне ставове ради јединствене примјене закона из надлежности окружних привредних судова и обавља друге послове одређене законом.<sup>32</sup>

**Врховни суд** је належан да одлучује о редовним правним лијековима против одлука окружних судова, ако је то законом одређено; одлучује о ванредним правним лијековима против правоснажних одлука судова, када је то законом одређено; одлучује о правним лијековима против одлука својих вијећа, ако законом није другачије одређено; заузима начелне ставове ради усаглашавања судске праксе о питањима за која оцијени да су од значаја за јединствену примјену закона у Републици Српској; рјешава сукобе надлежности између судова, ако законом није другачије одређено;

<sup>31</sup> Чл. 33. ЗСРС.

<sup>32</sup> Чл. 34. ЗСРС.

одлучује о преношењу мјесне надлежности с једног суда на други суд, када је то одређено законом и разматра актуелна питања судске праксе, анализира потребе за стручним усавршавањем судија, стручних сарадника и виших стручних сарадника и обавља друге послове одређене законом.<sup>33</sup>

## 5. ОРГАНИЗАЦИЈА И НАДЛЕЖНОСТ СУДОВА БРЧКО ДИСТРИКТА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Судови у Брчко Дистрикту Босне и Херцеговине су Основни суд и Апелациони суд. Оба суда су основана за подручје Дистрикта у складу са Статутом и имају општу надлежност.<sup>34</sup>

**Основни суд** је надлежан у кривичним, прекршајним, грађанским и другим предметима. У **кривичним предметима** Основни суд је надлежан: да у првом степену суди за сва кривична дјела и за кривична дјела за која је Суд Босне и Херцеговине пренио надлежност на Основни суд; да поступа током истраге и након подизања оптужнице у складу са законом; да одлучује о брисању осуде и престанку мјера безбједности и правних последица осуде, на основу судске одлуке и да поступа по молбама за помиловање у предметима из своје надлежности у складу са законом. У **прекршајним предметима** Основни суд је надлежан: да предузима све законом предвиђене радње у рјешавању прекршајних предмета и да предузима законом предвиђене радње за извршење изречених прекршајних санкција. У **грађанским предметима** Основни суд је надлежан да у првом степену суди у свим грађанским споровима, у ванпарничном поступку, у управним споровима, у свим привредним споровима, у поступку стечаја и ликвидације, у складу са законом, као и у свим споровима који настану у току и поводом спровођења поступка стечаја и ликвидације и у споровима за оцјену уставности, статутарности и законитости. У **другим предметима** Основни суд је надлежан: да спроводи извршни поступак; да одређује мјере обезбјеђења, ако законом није другачије одређено; да рјешава у посебним поступцима, ако законом није другачије одређено; да обавља земљишно-књижне послове, ако законом није другачије одређено; да пружа правну помоћ судовима у Босни и Херцеговини; да врши послове међународне правне помоћи; да води регистар правних субјеката ако је то законом утврђено; да поступа по захтјеву за остваривање права на правну по-

<sup>33</sup> Чл. 35. ЗСРС.

<sup>34</sup> Чл. 66. Статута Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине – пречишћени текст, *Службени гласник Брчко Дистрикта БиХ*, бр. 17/08 и 39/09 и чл. 17-19. Закона о судовима Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине – ЗСБДБиХ, *Службени гласник Брчко Дистрикта БиХ*, бр. 19/07, 20/07, 39/09 и 31/11.

моћ у складу с чл. 13–21 Закона о Канцеларији за правну помоћ Брчко Дистрикта БиХ и да врши друге послове одређене законом.<sup>35</sup>

**Апелациони суд** је надлежан да одлучује о редовним правним лијековима изјављеним на одлуке Основног суда и о ванредним правним лијековима изјављеним на правоснажне судске одлуке.<sup>36</sup>

Поред наведеног Судови Дистрикта надлежни су да одлучују да ли је било који закон Дистрикта, подзаконски акт или било који други правни акт било које институције Дистрикта у складу са Статутом и да одлучују да ли је било који подзаконски акт Дистрикта или било који други правни акт било које институције Дистрикта у складу са било којим законом Дистрикта. Судови Дистрикта надлежни су да одлучују о сукобу надлежности између судова Дистрикта и друге институције Дистрикта или између институција Дистрикта у складу са овим Статутом.<sup>37</sup>

Сматра се да су судски систем Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине и његова независност највећа достигнућа постигнута у Дистрикту.<sup>38</sup>

## 6. КРИТИКА ОРГАНИЗАЦИЈЕ И НАДЛЕЖНОСТИ СУДОВА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

Организација и надлежности судова у Босни и Херцеговини трпе бројне критике стручне и научне јавности. У суштини оне се односе на апелациону надлежност Уставног суда, на Суд Босне и Херцеговине и на проблем уједначавања судске праксе. Организација и надлежности судова у ентитетима су мање изложени критикама због њиховог доброг функционисања.

Уставни суд Босне и Херцеговине иако не спада у редовне судове опште надлежности има апелациону надлежност над питањима по Уставу, која проистичу из пресуде сваког суда у Босни и Херцеговини.<sup>39</sup> Овакву надлежност не би требао да има један уставни суд, поготово што се ради о великом броју случајева чиме је апелациона надлежност постала доминантна.<sup>40</sup>

<sup>35</sup> Чл. 21. ЗСБДБиХ.

<sup>36</sup> Чл. 22. ст. 1. ЗСБДБиХ.

<sup>37</sup> Чл. 6. ЗСБДБиХ.

<sup>38</sup> Вилијам Сомерс, „Брчко Дистрикт: експеримент који треба доживјети“, *Пружање јавних услуга у земљама југоисточне Европе, кретања и досијелнућа*, Краков, Пољска, 2002., 8.

<sup>39</sup> М. Дмичић, 115.

<sup>40</sup> Миодраг Симовић, Милена Симовић, „Улога Уставног суда Босне и Херцеговине у одбрани и даљој изградњи европског идентитета у Босни и Херцеговини“, *Анали ПФУЗ* 7/2011, 14.

Суд Босне и Херцеговине је оспораван из разлога непостојања уставног основа за његово оснивање. Пресудом Уставног суда Босне и Херцеговине утврђено је да је његово оснивање у складу са Уставом Босне и Херцеговине, а и став одређених међународних тијела је био сличан.<sup>41</sup> На интервенцију међународне заједнице у Републици Српској није одржан референдум<sup>42</sup> о статусу Суда Босне и Херцеговине, а као компромисно рјешење отпочео је Структурирани дијалог о правосуђу између Босне и Херцеговине и Европске уније.

Критиковано је проширење надлежности Суда Босне и Херцеговине и на кривична дјела утврђена законима ентитета и Брчко Дистрикта ако се ради о кривичним дјелима која: угрожавају суверенитет, територијални интегритет, политичку независност, државну безбједност и међународни субјективитет Босне и Херцеговине; ако могу имати озбиљне реперкусије или штетне посљедице на привреду Босне и Херцеговине или могу изазвати друге штетне посљедице за Босну и Херцеговину или могу изазвати озбиљну економску штету или друге штетне посљедице ван територије ентитета или дистрикта. На овај начин Суд Босне и Херцеговине може преузимати предмете од ентитетских судова и судова дистрикта који имају надлежност у тим случајевима, чему се посебно противи Република Српска.<sup>43</sup> С друге стране постоје и ставови „да је за сваку земљу од суштинске важности да суду који има надлежност на цијелој територији државе додјели овласти за рјешавање кривичних дјела којима се угрожавају државни интереси и штити њен суверенитет, територијални интегритет или политичка независност“.<sup>44</sup>

Сљедећа примједба на организацију Суда Босне и Херцеговине се односи на чињеницу да је Суд истовремено првостепени и апелациони суд на одлуке које доносе његова одјељења. „Сагласно начелу двостепености, о преиспитивању судске пресуде може одлучивати само виши суд.“<sup>45</sup> Сматра се да би Апелационо одјељење које врши апелациону надлежност Суда Босне и Херцеговине требало издвојити у посебан Апелациони суд Босне

<sup>41</sup> Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине број У 26/01 од 28.09.2001. године. Поред тога и став Венецијанске комисије је био да постоји потреба да се на нивоу Босне и Херцеговине успостави суд. Вид. Draft Opinion of the Venice Commission on the need for a judicial institution at the level of the state of Bosnia and Herzegovina, Strasbourg, Council of Europe, 7 October 1998.

<sup>42</sup> Одлука о расписивању Републичког референдума, *Службени гласник Републике Српске*, бр. 45/11.

<sup>43</sup> Ово је био и званични став Републике Српске у погледу реформе правосуђа у Босни и Херцеговини који се може видјети у Препорукама Народне Скупштине Републике Српске за вођење структурисаног дијалога о систему правосуђа, *Службени гласник Републике Српске*, бр. 61/11.

<sup>44</sup> М. Кресо, 107.

<sup>45</sup> Мирјана Пајванчић, „О судској власти у уставном систему Србије“, *Зборник радова ПФНС*, 3/2011, 11.

и Херцеговине чиме би се омогућила досљедна примјена начела двостепености и испоштовали међународноправни стандарди у овој области.<sup>46</sup> У овом правцу су већ предузете нормативне активности на уређењу овог проблема кроз успостављање Вишег суда БиХ.<sup>47</sup>

Велика замјерка организацији судства у Босни и Херцеговини је недостатак уједначавања судске праксе. То само по себи доводи до питања успостављања Врховног суда Босне и Херцеговине. За такав подухват не постоји ни уставни основ ни политичка воља. Рјешење би могло бити у успостављању посебног тијела које би се састојало од представника Суда Босне и Херцеговине, врховних судова ентитета и представника Апелационог суда Брчко Дистрикта. Његов задатак би био усаглашавање судске праксе.<sup>48</sup>

Када је у питању организација и надлежност судова у ентитетима и дистрикту, сматра се да привредни судови у Републици Српској, уколико се покажу ефикасним, би требали бити уведени и у Федерацији Босне и Херцеговине и Брчко Дистрикту. Да би правосуђе било ефикасније у Федерацији Босне и Херцеговине потребно је смањити број кантоналних судова.<sup>49</sup>

## 7. ЗАКЉУЧАК

Организација и надлежност судова у Босни и Херцеговини је прописана Уставом Босне и Херцеговине, уставима ентитета, Статутом Дистрикта и законима Босне и Херцеговине, ентитета и Дистрикта.

Организацију судова у Босни и Херцеговини можемо посматрати на три нивоа и то кроз четири судска система. На нивоу Босне и Херцеговине постоји Суд Босне и Херцеговине. Он нема улогу врховног суда. Највећа за-

<sup>46</sup> Бранко Перић, „Структура Суда Босне и Херцеговине и међународни документи о људским правима“, *Право и правда*, 1/2007., 11., [http://www.pravosudje.ba/vstv/faces/docserver?\\_afect=27799](http://www.pravosudje.ba/vstv/faces/docserver?_afect=27799), 09. април 2015. О овом питању сличан став има и Венецијанска комисија.

<sup>47</sup> Припремљен је нови Закон о судовима БиХ који прописује постојање Суда БиХ и Вишег суда БиХ који представља некадашње Апелационо одјељење Суда БиХ. Више о Закону вид. „Анализа Нацрта Закона о судовима БиХ“, *Фондација Центар за јавно право*, [http://www.fcjp.ba/templates/ja\\_avian\\_ii\\_d/images/green/Analiza\\_Nacrta\\_Zakona\\_o\\_Sudovima\\_BiH.pdf](http://www.fcjp.ba/templates/ja_avian_ii_d/images/green/Analiza_Nacrta_Zakona_o_Sudovima_BiH.pdf), 08. мај 2015.

<sup>48</sup> Opinion on legal certainty and the independence of the judiciary in Bosnia and Herzegovina, point 66-68, and 102. b and c. Научна и стручна јавност је подјељена око питања успостављања Врховног суда Босне и Херцеговине. Углавном могу се идентификовати два става: против успостављања Врховног суд Босне и Херцеговине који долази из Републике Српске и става за успостављање Врховног суда Босне и Херцеговине који долази из Федерације Босне и Херцеговине. Више о овоме види *Један Врховни суд за БиХ?* (ур. Един Шарчевић), Фондација Центар за јавно право, Сарајево 2011.

<sup>49</sup> Ibid., point 102 g and h.

мјерка овом суду је непостојање уставног основа за његово оснивање и непостојање другостепеног апелационог суда који би рјешавао по жалбама на одлуке Суда Босне и Херцеговине. У овом тренутку овај суд има првостепену, али и апелациону надлежност у односу на своје пресуде и одлуке чиме није досљедно испоштован принцип двостепености. Уставни суд Босне и Херцеговине не можемо посматрати као дио редовне судске власти, али можемо рећи да Уставни суд има надлежност која га приближава редовним судовима, а то је његова апелациона надлежност. На нивоу Босне и Херцеговине ради уједначавања судске праксе требало би формирати посебну комисију која ће се бавити овим послом. Формирање Врховног суда је нереално, јер не постоји уставни основ ни политичка воља да се такав суд формира.

На нивоу ентитета можемо говорити о организацији судова у Федерацији Босне и Херцеговине и у Републици Српској. У Федерацији Босне и Херцеговине постоје општински, кантонални и Врховни суд. У Републици Српској постоје основни, окружни и Врховни суд. За разлику од Федерације Босне и Херцеговине, у Републици Српској поред судова опште надлежности постоје и судови посебне надлежности у које спадају окружни привредни судови и Виши привредни суд. Постојање судова посебне надлежности се може видјети и у земљама региона.

На нивоу Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине постоје два суда Основни и Апелациони суд.

Када посматрамо надлежности судова у Босни и Херцеговини онда је могуће извући неколико паралела. Можемо говорити о сличности надлежности између Основног суда Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине, основних судова у Републици Српској и општинских судова у Федерацији Босне и Херцеговине. Исту паралелу можемо повући између Апелационог суда Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине, окружних судова у Републици Српској и кантоналних судова у Федерацији Босне и Херцеговине. Исто важи и за Врховни суд Федерације Босне и Херцеговине и Врховни суд Републике Српске. Паралелу у погледу надлежности судова у Босни и Херцеговини није могуће повући када говоримо о окружним привредним судовима и Вишем привредном суду у Републици Српској, јер се ради о посебности која постоји само у Републици Српској, а надлежности које обављају ови судови припадају судовима опште надлежности у Федерацији Босне и Херцеговине и Брчко Дистрикту Босне и Херцеговине.

Интересантно је то да се међу надлежностима Уставног суда Босне и Херцеговине може наћи надлежност која припада редовни судовима, а то је апелациона надлежност, а да с друге стране међу надлежностима судова Дистрикта који спадају у редовне судове, можемо пронаћи надлежност која припада уставном судству, а то је контрола статутарности и законитости.



*Tiho B. Džakić, Head of the Group for Harmonization of Regulations  
Ministry of Internal Affairs  
Republic of Srpska*

## **Organization and Jurisdiction of Courts in Bosnia and Herzegovina**

**Abstract:** *The author of this paper analyses organization and jurisdiction of courts in Bosnia and Herzegovina, starting from the Court of Bosnia and Herzegovina, municipal, cantonal, and the Supreme Court of the Federation of Bosnia and Herzegovina, general (basic, district and Supreme Court) and special courts (district commercial courts and the Higher Commercial Court) of the Republic of Srpska and basic and appellate court of Brcko District of Bosnia and Herzegovina. Making a comparison between these courts we can conclude that there are similarities between the courts of general jurisdiction in the entities and the district. As a special feature we can identify the Court of Bosnia and Herzegovina which has no appellate court nor the constitutional base for its establishment and courts of special jurisdiction in the Republic of Srpska, which do not exist in other parts of the country, but their presence is evident in the region. There is no Supreme Court of Bosnia and Herzegovina. In addition, the specificity of Bosnia and Herzegovina is its Constitutional Court, which has appellate jurisdiction that should belong to the ordinary courts and the courts of Brcko District, which examined the statutory and legality, the functions that belong to the constitutional judiciary.*

**Key words:** *judicial power, the regular courts, courts of general jurisdiction, courts of special jurisdiction.*

Датум пријема рада: 15.04.2015.

